

STENSTUEN DYSSE

8305 Samsø

Stenstuen-dysse-01

Stenstuen-dysse-02

Stenstuen-dysse-03

Stenstuen-dysse-04

Administration

Ejerforhold Privatejet
Oprettet 2001
Sidste rettelse 01-2011
Tilsyn og beskadigelser Kulturarvsstyrelsen - [KUAS](#)
Pleje, skiltning og 100 m.-zone [Samsø Kommune](#)
FREDNINGSNR. [2817-6](#)
STEDNR. [030501-1](#)

Find Fortidsmindet med GPS

GPS Breddegrad 55.885024
Længdegrad 10.624412
UTM-system E 601607 N 6194476

Beskrivelse

Samsø har mange flotte storstensgrave fra bondestenalderen, men den velbevarede stendysse "Stenstuen" ret ud til Stavns Fjord ca. 600 m sydøst for flyvepladsen ved Stavns, er måske den som ligger smukkest i landskabet.

Stenstuen ligger fantastisk i det gamle stenalderlandskab ved Stavns Fjord. Her set fra sydøst.

Stenalderhavet stod næsten helt ind til dyssen, da den blev opført for hen ved 5.500 år siden, og delte Samsø i to store øer. Havet dækkede da næsten hele det lavtliggende område fra stendyssen og ca. 7 km nordpå til Mårup, som bl.a. flyvepladsen nu ligger på. Dengang havde området mest karakter af en skærgård, hvor de højeste bakker - Gammelholm, Store og Lille Vorbjerg, Kolsig Bakke, Bregnebjerg og Kaneborg Bakke samt de nuværende øer i Stavns Fjord - stak op som små øer. Siden hen hævede landet sig, og sammen med tilsanding skabtes nutidens kystlinje med bl.a. Stavns Fjord.

"Stenstue-dyssen" blev altså anlagt på nordsiden af "sydøen", og hvis der ikke var foretaget dræning og opdæmninger i nyere tid, ville havet stadig dække det lavtliggende område "Stavns Made" lige nord for dyssen, som trods landhævningen stadig ligger i samme højde som havspejlet.

Dyssen ligger lige over stenalderens kystlinje. Hvis dæmningen som ses i baggrunden ikke var anlagt, ville havet stadig ligge nord for dyssen.

Stenstuen tilhører de tidlige dysser. Det er en runddysser med et smalt, rektangulært kammer som består af 4 bæresten, der understøtter den store dæksten. Kammeret, som oprindeligt har været delvist omsluttet af den jordhøj, som dyssen stadig står på, har en nordøst-vendt åbning, hvortil en kort og nu fjernet gang måske ledte frem til graven.

Dyssekammeret - her set fra nordøst - tilhører den tidlige rektangulære type.

Bemærk at der kun er én meget stor bæresten i kammerets sydøstside, samt den sikkert nøje udvalgte granit-dæksten, som har et fantastisk farvespil. Dyssen har aldrig været undersøgt arkæologisk, og vi ved derfor ikke hvilke fund der er gjort under de gravninger, som har frilagt kammeret.

Det var de første bønder som anlagde dyssen for 5.500 år siden. Marken omkring dyssen dyrkes stadig.

Som ved mange andre oldtidsminder, er der også tilknyttet sagn til Stenstuen.

Det fortæller, at to karle engang var forelsket i den samme pige, og derfor kom op at slås. Den ene blev dræbt og begravet af rivalen i dyssen. Der skal han ifølge sagnet stadig ligge med guldpenge i den ene hånd og sølvpenge i den anden.

Dyssekammerets indre. 4 bæresten understøtter den store dæksten.

Et andet sagn fortæller at en Århus-bisp som ejede Bisgård nord for Onsbjerg engang gjorde en af gårdens piger gravid. Da han en dag havde tilset sine stude på Hjortholm, mødte han pigen ved dyssen, hvor hun bebrejdede ham for hans gerning og bad om hjælp. Nogen hjælp blev det ikke til. I stedet slog bispens pigen ihjel og begravede hende i dyssen.

Om sagnene taler sandt får vi nok aldrig at vide....

